

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona–Prečišćen tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 7/10) na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Vlada Zeničko-dobojskog kantona na 35. sjednici, održanoj dana 26.11.2015. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Informacija o stanju zaštite majke i materinstva na području Zeničko-dobojskog kantona u odnosu na nalaz i mišljenje Institucije Ombudsmena za Zeničko-dobojski kanton i preporuke definisane u Specijalnom izvještaju.

II.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____15.

Datum, 26.11.2015. godine

Zenica

PREMIJER

Miralem Galijašević

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,

1x zastupnicima Skupštine ZDK, na znanje,

1x a/a.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU
POLITIKU I IZBJEGLICE

INFORMACIJA

*o stanju zaštite majke i materinstva na području Zeničko-dobojskog kantona
u odnosu na nalaz i mišljenje Institucije Ombudsmena za Zeničko-
dobojski kanton i preporuke definisane u Specijalnom izvještaju*

Zenica, novembar 2015. godine

1. Uvod

Institucija Ombudsmena za ljudska prava BiH, na inicijativu Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, provela je istraživanje o stanju zaštite majke i materinstva u Federaciji BiH, te izradila „Specijalni izvještaj o stanju zaštite majke i materinstva na području Federacije BiH“. Analizirajući stanje zaštite majke i materinstva u Federaciji BiH Institucija Ombudsmena dala je nekoliko preporuka, koje se odnose i na područje Zeničko-dobojskog kantona.

Jedna od preporuka Institucije Ombudsmena data u Specijalnom izvještaju jeste poziv Vladi Federacije BiH i kantonalnim vladama da ispituju opravdanost rješenja, prema kojem se isplata naknada za vrijeme porodiljskog odsustva vrši iz kantonalnih budžeta, obzirom da je pravo naknade umjesto plaće za vrijeme trajanja porodiljnog odsustva, pravo koje proizilazi iz radnog odnosa i ne bi trebalo biti vezano za prilive sredstava u budžet. Također je pozvana Vlada Federacije BiH i vlade kantona da, u roku od 60 dana od prijema ovog Specijalnog izvještaja, dostave izvještaj o poduzetim aktivnostima i plan realizacije preporuka.

U nastavku informacije slijedi prikaz stanja zaštite majke i materinstva na području Zeničko-dobojskog kantona u periodu 2013-2014. godina, osvrt na nalaz i mišljenje Institucije Ombudsmena o stanju zaštite majke i materinstva na području Zeničko-dobojskog kantona, preporuke definisane u Specijalnom izvještaju, te obrazloženja Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice (u daljem tekstu: Ministarstvo), i zaključna razmatranja.

2. Stanje zaštite majke i materinstva na području Zeničko-dobojskog kantona u periodu 2013-2014. godina

Prava iz oblasti zaštite majke i materinstva na području Zeničko-dobojskog kantona regulirana su Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 13/07, 13/11 i 03/15 – u daljem tekstu: Kantonalni zakon). Majke porodilje, ukoliko ispunjavaju uslove propisane Kantonalnim zakonom, mogu ostvariti sljedeća prava:

- Nezaposlene porodilje, pod uslovom da imaju prijavljeno prebivalište, odnosno boravište na području Kantona, i da mjesečni prihod domaćinstva (ostvaren u periodu od šest mjeseci koja prethode mjesecu u kome je podnesen zahtjev za ostvarivanje prava na novčanu pomoć) ne prelazi iznos od 50% od prosječne plaće Kantona, mogu ostvariti:
 - a) novčanu pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja, ostvaruje jednokratno u iznosu 150 KM, po svakom novorođenčetu;
 - b) jednokratnu pomoć za opremu novorođenog djeteta, u iznosu od 15% od prosječne plaće Kantona;
 - c) pomoć u prehrani djeteta do 6 mjeseci i dodatna ishrana za majke-dojilje, ostvaruje se u šest mjesečnih rata, u visini od 10% od prosječne plaće Kantona.

Iznosi naknada nezaposlenih majki porodilja za 2013. i 2014. godinu, dati su u narednoj tabeli:

Prava nezaposlenih porodilja	Visina pomoći u 2013. godini	Visina pomoći u 2014. godini
Novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene-majke koja nije u radnom odnosu	135,00 KM	150,00 KM

Jednokratna novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta	86,60 KM	109,65 KM
Pomoć u prehrani djeteta do 6 mjeseci i dodatna ishrana za majke dojilje	48,85 KM	73,10 KM

U navedenom vremenskom periodu smanjen je broj ostvarenih prava za 53 nezaposlene porodilje. Za finansiranje pomoći nezaposlenim porodiljama u 2013. godini utrošeno je 554.625,95 KM, dok je tokom 2014. godine, utrošeno ukupno 695.597,85 KM. Veća potrošnja sredstava u 2014. godini (za 25,41%) posljedica je većih iznosa novčanih pomoći u 2014. godini, odnosno usklađivanja pomoći sa Kantonalnim zakonom.

Pored navedenih prava, samohrane majke-porodilje mogu dodatno ostvariti pravo na zdravstveno osiguranje, do uzrasta djeteta od godinu dana, ukoliko nisu osigurane po drugom osnovu.

- Porodilje u radnom odnosu imaju pravo na naknadu umjesto plaće, ženi-majci u radnom odnosu, za vrijeme dok odustvuje sa posla za vrijeme trudnoće, porođaja i njege djeteta, u iznosu od 80% prosječne plaće, koju je ostvarila u periodu od 6 mjeseci prije početka korištenja odsustva zbog porođaja. Naknada ne može biti manja od 200,00 KM, niti veća od posljednje objavljene prosječne neto plaće Kantona, koja je u 2013. godini iznosila 731, 00 KM, a u 2014. godini je iznosila oko 725,00 KM. Pored ove naknade, shodno mogućnostima, poslodavac može isplatiti sredstava do punog iznosa plate zaposlenice koja je na porodiljskom bolovanju, jer ovakva mogućnost Zakonom o radu nije zabranjena i u praksi se provodi. Prema podacima Ministarstva, u navedenom vremenskom periodu, smanjen je broj zaposlenih porodilja za 106, obzirom da je u 2013. godini pravo ostvarilo 1.023 zaposlene porodilje, dok je u 2014. godini pravo na porodiljsko odsustvo ostvarilo 917 porodilja.

Za finansiranje naknada zaposlenim porodiljama u 2013.godini utrošeno je 7.489.606,78 KM, dok je tokom 2014. godine utrošeno ukupno 7.695.184,26 KM. Iz navedenog proizilazi da je tokom 2014. godine utrošen veći iznos sredstava (za 2,74%), što je posljedica usklađivanja naknada sa Kantonalnim zakonom.

U cilju unapređenja i ujednačavanja zaštite porodice sa djecom, od 2009. godine provode se aktivnosti u cilju donošenja federalnog Zakona o zaštiti porodice sa djecom. U izradu ovog Zakona bila su uključena resorna kantonalna ministarstva i centri za socijalni rad, kroz stručne rasprave i davanje primjedbi na dostavljene radne materijale. Ministarstvo je prilikom davanja mišljenja i saglasnosti na Prednacrt Zakona o zaštiti porodice sa djecom, (dostavljen 2013. godine, od strane Federalnog ministarstva rada i socijalne politike) zauzelo stav i dalo mišljenje da je neophodno da se pravo porodilja u radnom odnosu vrati u nadležnost Zavoda za zdravstveno osiguranje, gdje je do 1999. godine ostvarivano u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju. Argument za ovaj stav predstavlja činjenica da se radi o pravu iz radnog odnosa, koje je kao takvo i utvrđeno Zakonom o radu za žene majke, kojima poslodavac uplaćuje doprinose iz plaće i prije porođaja. Ministarstvo je svoje mišljenje iznijelo u dokumentu „Informacija o dostignutom stanju u oblastima socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom u 2014. godini“. Napomenuli smo da je provedba navedenog od posebnog značaja, uzimajući u obzir tendenciju pada nataliteta, koja je prema podacima Zavoda za statistiku Federacije BiH evidentirana tokom 2013. i 2014. godine, kao i tešku ekonomsku situaciju, obzirom da je u 2014. godini bio prisutan otežan priliv sredstava u Budžet Zeničko-dobojskog kantona zbog čega su kasnile isplate naknada za

zaposlene porodilje, što je za posljedicu imalo održavanje niza protesta i žalbi porodilja u radnom odnosu prema Zeničko-dobojskom kantonu.

3. Osvrt na nalaz i mišljenje Institucije Ombudsmena o stanju zaštite majke i materinstva na području za Zeničko-dobojski kanton / Obrazloženja Ministarstva

Institucija Ombudsmena je analizirajući stanje zaštite majke i materinstva na području Zeničko-dobojskog kantona, konstatovala sljedeće:

- da su prava u velikoj mjeri usklađena sa međunarodnim standardima ljudskih prava;
- da su, zbog nedovoljno sredstava u Budžetu Kantona, tokom 2013. i 2014. godine, naknade zaposlenim i nezaposlenim porodiljama isplaćivane u umanjenom iznosu.

U Specijalnom izvještaju IO nije navedeno da su Instrukcijom Ministarstva od 01.01.2014. godine, naknade za sva prava iz zaštite porodice sa djecom u potpunosti usklađene sa Kantonalnim zakonom.

- da je za isplatu naknade zaposlenim majkama „bez posebnog opravdanja“ utvrđen zakonski maksimum.

Obzirom da se naknade zaposlenim porodiljama izdvajaju iz sredstava Budžeta Kantona, namjenjenog za oblast socijalne pomoći i zaštite građana u stanju socijalne potrebe, a uzimajući u obzir ekonomsku situaciju i nedovoljan priliv sredstava u Budžet Kantona, smatramo da je uvođenje zakonskog maksimuma opravdano i kao takvo jedino provodivo.

- da je pravo na porodiljsku naknadu utvrđeno samo ženi majci u radnom odnosu.

U Specijalnom izvještaju IO nije navedeno da Kantonalni zakon predviđa da pravo može ostvariti i otac djeteta, odnosno usvojitelj, u slučaju smrti majke, ako majka napusti dijete ili ako je iz opravdanih razloga spriječena da koristi isto pravo.

- da postoji kašnjenje u isplati naknada za navedene korisničke grupe.

Uprkos prisutnim poteškoćama sa kojim se suočava Ministarstvo i Vlada Kantona po ovom pitanju, bitno je ukazati da je napravljen napredak u pogledu pokrivanja zaostataka u isplati naknada. Naime, u okviru jednog mjeseca, izvršena je uplata sredstava za dvije mjesečne naknade, s ciljem ubrzanja dinamike isplate preostalih zaostataka prema korisnicima prava iz oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom. Od marta 2015. godine, uspostavljena je redovna mjesečna isplata naknada i novčanih davanja za ostvarena prava iz oblasti socijalne zaštite iz Budžeta kantona, čime je zaustavljeno veće dugovanje prema korisnicima navedenih prava. S tim u vezi, 04.11.2015. godine izvršene su isplate naknada za zaposlene porodilje za juli mjesec 2015. godine, dok su nezaposlenim porodiljama isplaćena sredstva za mjesec juni 2015. godine. Vrš se kontinuirani napori da se iznađu mogućnosti za pravovremenu isplatu naknada iz Budžeta Kantona.

4. Zaključak

Postojeće rješenje da se zaposlenim majkama-porodiljama pravo na naknadu plaće za vrijeme trajanja porodiljskog odsustva, utvrđuje i priznaje u centrima za socijalni rad, te naknade isplaćuju iz sredstava Budžeta Kantona, koja su namjenjena za socijalnu zaštitu i zaštitu porodice sa djecom u stanju socijalne potrebe, diskriminatoran je i nefunkcionalan po više osnova. Prije svega, radi se o pravu na naknadu plaće porodilje u radnom odnosu, koje proizilazi iz tog radnog odnosa. Odlaskom na porodiljno odsustvo zaposlena majka ne prekida radni odnos, niti koristi sredstva koja se iz plaća, u pogledu osiguranja, izdvajaju kao obavezni doprinosi za zdravstveno osiguranje. Zbog toga ovo pravo ne bi trebalo ovisiti o budžetskim mogućnostima Kantona i vezati se za socijalnu zaštitu stvarnih kategorija korisnika socijalne zaštite, koji su u stanju socijalne potrebe. Posebno zbog toga što sredstva

koja se izdvajaju za naknade zaposlenim porodiljama, čine jednu trećinu sredstava isplaćenih za sva prava iz oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom. Što znači da, u našem Kantonu, postojeće rješenje isplata naknada porodiljama u radnom odnosu u velikoj mjeri:

- opterećuje Budžet Kantona namjenjen za pokrivanje prava iz oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom;
- negativno utiče na redovnu isplatu naknada za prava iz oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom;
- onemogućava uređenje kvalitetnije zaštite stvarnih korisnika socijalne zaštite, odnosno građana u stanju socijalne potrebe.

Iz navedenih razloga nezaposlenim porodiljama, koje jesu u stanju socijalne potrebe, nije moguće obezbijediti bolju i adekvatniju podršku baziranu na stvarnim potrebama njihovih domaćinstava. Značajan broj nezaposlenih porodilja ne prima nikakve naknade obzirom na limitirajuće kriterije za ostvarivanje ovog prava, a ukoliko ih i ostvari, te naknade su ispod propisanog minimuma.

Obzirom na navedeno stanje u oblasti zaštite majke i materinstva na području Zeničko-dobojskog kantona, predlažemo sljedeće:

- pokretanje i provođenje pronatalitetne politike u svim relevantnim sektorima;
- pokretanje inicijative da se naknade za porodilje u radnom odnosu isplaćuju u skladu sa propisima iz oblasti zdravstvenog osiguranja; ili
- da se uspostavi fond na nivou FBiH, za jedinstvenu isplatu porodiljskih naknada, po uzoru na Fond solidarnosti FBiH;
- da se rasterećenjem kantonalnog Budžeta, stvore uslovi za unapređenje zaštite nezaposlenih porodilja.

Zenica, 12.novembar 2015. godine

*Ministarstvo za rad,
socijalnu politiku i izbjeglice*

MINISTAR

Nurdehan Šahinović